

Ewa Bloom Kwiatkowska Prof. Dr hab.

Wydział Sztuk Pięknych

Akademia Sztuk Pięknych

im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

RECENZJA W PRZEWODZIE DOKTORSKIM PANA MAGISTRA WOJCIECHA RAWECKIEGO

Realizacja filmu Dariusz – zdjęcia do filmu fabularnego.

Realizacja telewizyjna teatrów telewizji i filmu fabularnego w różnych aspektach techniki narracyjnej. Badanie wpływu doświadczeń autorskich na kształtowanie ostatecznej formy projektów.

Opieka promotorska: Prof. dr hab. Elżbieta Protakiewicz

Recenzja sporządzona w związku z pismem, jakie otrzymałam z sekretariatu Uczelnianej Komisji ds. Stopni PWSFTviT im. Schillera w Łodzi, z dnia 11 lipca 2024.

Treść recenzji opracowałam na podstawie dostarczonych materiałów w wersji fizycznej drukowanej oraz cyfrowej:

materiały drukowane:

1. Aneks teoretyczny rozprawy doktorskiej, zawierający opis dzieła
2. Opinia promotora prof. dr hab Elżbiety Protakiewicz ws. przyjęcia rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Raweckiego
3. Uchwałę Komisji Egzaminacyjnej PWSFiTviT im Leona Schillera w Łodzi, w sprawie pozytywnego wyniku weryfikacyjnego efektów uczenia się na poziomie 8PRK dla mgr Wojciecha Raweckiego
4. Opis oryginalnego dokonania artystycznego w postępowaniu ws. nadania stopnia doktora wraz z opisem streszczającym w języku polskim i w języku angielskim
5. Streszczenie aneksu teoretycznego w języku polskim i abstrakt w języku angielskim
6. Kwestionariusz osobowy kandydata
7. Dyplom (kopia) ukończenia studiów magisterskich i uzyskania tytułu magistra sztuki

materiały cyfrowe w formie plików pdf. i mp4.

1. Kwestionariusz osobowy
2. Tabela weryfikacji efektów kształcenia
3. Aneks teoretyczny w formacie WORD
4. Aneks teoretyczny w formacie PDF
5. Dyplom Magisterski PDF
6. Film *Dariusz* dzieło doktorskie mp4.
7. Zapowiedź filmu Jerzy Gruza mp4.

Sylwetka kandydata

Pan mgr Wojciech Rawecki jest znanym i cenionym twórcą i realizatorem obrazu filmowego i telewizyjnego. W dorobku zawodowym i twórczym na szczególną uwagę zasługują znaczące realizacje telewizyjne będące adaptacją dzieł współczesnej literatury i teatru autorskiego. W portfolio Wojciecha Raweckiego znalazły się wybitne i znaczące kulturowo widowiska teatralne i filmowe, w których był autorem zdjęć, odpowiadał za reżyserią i adaptację telewizyjną dzieła oraz finalną formę wizualną.

Wojciech Rawecki jest absolwentem Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej im. Schillera w Łodzi, gdzie ukończył studia licencjackie, a aktualnie ubiega się o tytuł doktora w postępowaniu wszczętym przez Uczelnianą Komisję ds. stopni. W macierzystej Uczelni, kandydat ukończył Zaoczne Wyższe Zawodowe Studium Realizacji Telewizyjnej na kierunku Realizacja Obrazu Filmowego i Telewizyjnego. Dyplom licencjata obronił w roku 2012. Trzy lata później ukończył magisterskie studia na kierunku Realizacja Obrazu Filmowego i Telewizyjnego w Wyższej Szkole Sztuki i Projektowania w Łodzi.

W latach 2014 – 2016 specjalistyczne studia związane z realizacją obrazu filmowego i telewizyjnego, pan mgr Wojciech Rawecki poszerzył o podyplomowe studia teoretyczne m.in. w Polskiej Akademii Nauk w Instytucie Sztuki ze specjalizacji: Historia Sztuki i Współczesna Kultura Wizualna oraz na Studiach Menedżerskich dla Twórców, Artystów i Animatorów Kultury na Uniwersytecie Warszawskim. W tym okresie ukończył też szereg kursów w dziedzinie pedagogiki i zarządzania kulturą, związanych z zawodem nauczyciela akademickiego min. w Uniwersytecie Warszawskim, w Żydowskim Uniwersytecie Otwartym – Fundacja Shalom, Teatr Żydowski – Centrum Kultury Jidysz oraz w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

Doświadczenie zawodowe i twórcze Pana Wojciecha Raweckiego związane jest z pełnieniem funkcji operatora, reżysera i scenarzysty filmowego i telewizyjnego.

Jako młody twórca, związany był przez okres dwóch lat (1970 – 1972) z Teatrem Laboratorium Jerzego Grotowskiego, z którym pracował jako aktor oraz współrealizator widowiska w Instytucie Badań Metody Aktorskiej we Wrocławiu. Następnie przez ponad dwadzieścia trzy lata pracował w TVP Wrocław w roli operatora kamery, operatora obrazu, realizatora tv, reżysera i scenarzysty. W dorobku zawodowym posiada realizację programów i filmów dla polskich, a po 1989 roku, także dla zagranicznych stacji telewizyjnych – min BBC, TVP, Telewizja Polsat, PTVN New York, Sender Freies Berlin – SFB – Berlin Zachodni, Telewizja Holenderska, RAI – Włochy. Od roku 2012 do chwili obecnej jest wykładowcą Warszawskiej Szkoły Filmowej. W roli eksperckiej współpracuje z Centrum Edukacji Obywatelskiej, Narodowym Centrum Kultury i Państwowym Instytutem Sztuki Filmowej.

Oceniana rozprawa doktorska Wojciecha Raweckiego

Część I

Realizacja filmu *Dariusz* – zdjęcia do filmu fabularnego

Głównym elementem dzieła doktorskiego Wojciecha Raweckiego są zdjęcia do filmu fabularnego *Dariusz*. Po obejrzeniu filmu i zapoznaniu się z wyczerpującym, analitycznym opisem historii jego powstawania w rozprawie teoretycznej doktoranta (strony 61 – 79) stwierdzam, iż określenie film fabularny okazuje się niewystarczające do przyjęcia właściwego klucza interpretacyjnego omawianego dzieła. Zarówno postać głównego bohatera, jak i forma realizacji obrazu nasuwają skojarzenie z pojęciem transgresji. Termin ten został spopularyzowany w formie eseistyki przez profesor Marię Janion, uznaną znawczynię idei i wyobraźni, wybitną badaczkę polskiej kultury XIX i XX w. Opublikowana w latach 1981-1988 w Gdańsku seria *Transgresje* stanowi sześciotomowy zbiór esejów dotyczących swoistego przekroczenia granic: przekraczania siebie, przekraczania norm, ról i konwencji, przyjętych wyobrażeń. Można zaryzykować twierdzenie iż, film *Dariusz* jest dziełem transgresywnym, należącym do niskobudżetowych produkcji filmowych, które zwykle się określać mianem kina autorskiego.

*Zrobimy wspólnie projekt na kilku jednocześnie pracujących telefonach komórkowych (...)
bez jazd, wózków i elemaków, sliderów, wysięgników (...)*

Powyższe założenie dotyczące sposobu realizacji filmu, to wyrastająca z tradycji kontrkulturowej idea DIY ang. (*Do It Yourself _Zrób To Sam*), którą odważnie przyjęli twórcy obrazu *Dariusz*. Takie podejście gwarantuje wolność twórczą, ale nie zapewnia budżetu, jakiego można oczekiwać przystępując do realizacji fabuły. Reżyser Jerzy Gruza, jest w tym projekcie także aktorem, kreującym postać nieheteronormatywną – starszą osobę o imieniu *Dariusz*. W wielu scenach wykorzystuje On formę improwizowanych performances charakterystycznych dla aktorów sztuki stand up, wyrażających treści o tragicomicznym przekazie. Operator zdjęć Wojciech Rawecki jest jednocześnie człowiekiem-kamerą i reżyserem obrazu odpowiedzialnym za wizualną narrację a następnie montaż zrealizowanego przez siebie materiału. W rozprawie teoretycznej podkreśla znaczenie przyjętych ograniczeń technicznych i ich wpływ na formę wizualną i przekaz:

Środki techniczne wymusiły sposób narracji w tym filmie. Offowe zwierzenia, wypowiedzi bohatera, nagrywanie w piwnicy piwiarni, jego spontaniczne rozmowy (...). Rejestrowałem „fałszywe setki” z oddalonej od bohatera kamery z obiektywem długoogniskowym - Angenius 12/120 mm, kręciłem kilkanaście sekund obraz rejestrujący rozmowę. Dźwięk nagrywałem dalej(...) na montażu, synchronizowałem fragment obrazu z dźwiękiem i w ten sposób uzyskiwałem materiał w formie 100% synchronicznej kamery.

Autor zdjęć akcentuje swoją rolę człowieka-kamery, jako czułego obserwatora i uczestnika filmowanych scen:

Tylko człowiek (operator, reżyser), wybierając wielkości planów, barwę światła, światłocienia, kąt ustawienia, perspektywę, ruch, organizuje architektoniczną kompozycję ułożoną wirtualnie w przestrzeni kadru eksponowanego na nośniku chemicznym czy też cyfrowym. Zmienia lub może zmienić ten metaliczny chłód w gorący materiał (produkt) wpływający na refleksje, emocje, stosunek do drugiego człowieka. Wywołuje wzruszenie, gniew, ciekawość, skruchę, radość.

Świadomość autora zdjęć filmowych, że oko widza, choć krytyczne jest w pewnym sensie bezbronne wobec ruchomego obrazu ekranowego, który prowokuje przeżycie emocjonalne odbiorcy, budzi mój respekt.

Potwierdzenie, że film *Dariusz* przekracza tradycyjne wyobrażenie na temat produkcji filmu fabularnego, znalazłam także w szczegółowym opisie tej pracy w rozprawie teoretycznej Wojciecha Raweckiego. Określenie gatunku dzieła, również pozostaje nie sprecyzowane w sposób jednoznaczny. Opisany tryb pracy przypominał autorowi zdjęć realizację filmów dokumentalnych. Wielokrotnie w analizie teoretycznej tej pracy, autor odwołuje się do swoich doświadczeń związanych z filmem dokumentalnym, który wymaga szczególnych umiejętności od twórcy obrazu. Nie tylko profesjonalizmu i znajomości technik operatorskich, ale też instynktu twórczego i wrażliwości emocjonalnej wobec opowieści intymnych o słabości czy nieprzystosowaniu. Nie sposób pominąć fragmentów omawianego filmu przywołujących klimat teatru absurdu i pytania z obszaru filozofii – myślę tu o scenach zrealizowanych w pustym kinie, w którym para głównych bohaterów bezskutecznie oczekuje na rozpoczęcie seansu filmowego, który się nie wydarza. Pojawiają się także obrazy i sceny które można odebrać jak filmowe cytaty: m.in. próba tańca w foyer kina odsyłająca nas w wyobraźni do poloneza z finalnej sceny filmu Andrzeja Wajdy *Popiół i diament*. Cytatem jest także wykorzystany w montażu materiał *found footage* pochodzący z archiwów autorskich. Tym samym, realizator obrazu umiejętnie komponuje semantyczną hybrydę filmową. Jednocześnie tworzy obraz wyrazisty i estetycznie spójny od początku do końca.

Realizując zdjęcia w filmie *Dariusz*, Wojciech Rawecki posługiwał się cyfrowymi technikami w realizacji zdjęć, wizualnej narracji oraz w montażu całego materiału. Traktując technikę w tym szczególnym projekcie w sposób autorski, podejmował decyzje podyktowane warunkami technicznymi, ale odwoływał się do wysokiej sztuki tworzenia obrazu i sprawności intuicyjnej operatora:

Ekspresywne stosowanie obiektywów od „szerokich” do „wąskich”, dominanty barwnej od barw „zimnych” do „ciepłych”, klucza „wysokiego do „niskiego” (tów/high key) to narzędzia stylistyczne złożonego procesu narracyjnego wpływającego na ostateczny kształt ekranowy. Założyłem konsekwentnie użycie do końca progresywnej estetyki światła od rozświetlonych scen w pierwszych scenach, realizowanych w wysokim kluczu, do finalnej sceny zdefiniowanej w niskim. Inscenizacja scen aktorskich w wybranych przestrzeniach – mieszkanie prywatne, klatka schodowa, kawiarnia, sala kinowa i teatralna, przebiegała zgodnie z założeniem reżyserskim w stylistyce realistycznej.

Praca nad filmem trwała cztery lata. Finalnie powstał trwający ponad godzinę film fabularny, który odbieram jako rodzaj subwersji utrzymanej w estetyce dygitalnej. Tym samym idea i przekaz odnoszące się do sportretowania postaci tytułowego Dariusza, znalazły odpowiednią formę i język wizualny. Wrażliwość twórcza autora zdjęć wpisuje się w aktualność sztuki postmedialnej, która zdaniem Nicholasa Mirzoeff'a, badacza kultury wizualnej z New York University i zaangażowanego krytyka społecznego, przekształca dotychczasowe formuły i gatunki obrazów, takie jak choćby portret (*selfie, rolls*), w nowy, własny język.

Przykładem subwersji w języku jest min zmiana znaczenia angielskiego słowa *queer* (z ang. dziwak, odmieniec), które było obelgą stosowaną przez homofobów. Reinterpretacja jego znaczenia w obszarze kultury, spowodowała, że przestało być ono obraźliwe, konstruując afirmatywną kategorię tożsamościową. Według Grzegorza Dziamskiego subwersja polega

także na naśladowaniu oraz na utożsamianiu się niemalże z przedmiotem krytyki, a następnie delikatnym przesunięciu znaczeń. Ten moment przesunięcia znaczeń nie zawsze jest uchwytny dla widza. Zdjęcia filmowe autorstwa Wojciecha Raweckiego to praca, w której forma wizualna, w sposób nieuchwytny dla widza przesuwa znaczenia, porusza wrażliwość i budzi refleksje o potencjale krytycznym. Tym samym, w mojej ocenie stanowi istotny wkład twórczy i intelektualny w obszarze kultury wizualnej, która w stopniu dotychczas niespotykanym jest współtworzona przez cyfrowe obrazy ekranowe i rzeczywistość medialną.

Część II.

Realizacja telewizyjna teatrów telewizji i filmu fabularnego w różnych aspektach techniki narracyjnej. Badanie wpływu doświadczeń autorskich na kształtowanie ostatecznej formy projektów.

Autor rzetelnie i wyczerpująco rozwija w treści rozprawy temat badawczy, przyjmując metodologię opartą na własnych doświadczeniach twórczych i realizacyjnych podczas wieloletniej pracy w telewizji.

Metoda badawcza przyjęta w pracy, to porównawczy schemat w modelu teoretyczno-empirycznym w perspektywie kognitywnej. Zaproponowany typ dyskursu, koncentruje uwagę autora na relacji reżyser – realizator telewizyjny, jako twórca odpowiedzialny za obraz i wizualną narrację w formie widowiska-spektaklu telewizyjnego z uwzględnieniem również takich form realizacji telewizyjnej jak dokument, program studyjny, relacja filmowa, adaptacja telewizyjna spektaklu czy forma jaką jest wideoklip.

W toku narracji przywołane i omówione zostały adaptacje telewizyjne dzieł twórców wybitnych: „Stara kobieta wysiaduje” Tadeusza Różewicza, „Kosmos” Witolda Gombrowicza, „Rycerze Króla Artura” Henryka Tomaszewskiego oraz, jako dzieło osobne film „Dariusz” w reżyserii Jerzego Gruzy, w których Wojciech Rawecki był odpowiedzialny za obraz. Obszerne fragmenty autoreferatu doktorskiego dotyczą przestrzeni wyobraźni i OBRAZU jako archetypu widzenia, a także TEATRU i jego performatywnej roli kulturowej. Z poziomu wiedzy z zakresu historii kultury i doświadczenia – własnej praktyki zawodowej (począwszy od Teatru Laboratorium Jerzego Grotowskiego), autor pracy opisuje zjawisko jakim stał się teatr telewizji w okresie PRL’u oraz po transformacji systemowej w Polsce. W autoanalizie wybranych realizacji pojawiają się bogato udokumentowane odniesienia faktograficzne oraz dotyczące bibliografii i ikonografii analizowanych zagadnień. Wojciech Rawecki analizuje i opisuje zmienność spojrzenia i własnej roli jako realizatora przywołanych w autoreferacie znaczących realizacji.

W kontekście wiedzy z zakresu współczesnej kultury wizualnej, w której telewizja stanowi istotne medium kulturotwórcze i własnej praktyki twórczej i zawodowej, autor rozprawy omawia także podstawy zajęć dydaktycznych, które od 2012 roku prowadzi w Warszawskiej Szkoły Filmowej.

Moją uwagę zwraca nie tylko wysoka samoświadomość autora dotycząca badawczej części pracy i opisywanych zagadnień, ale również dbałość o literacką-językową i redakcyjną część rozprawy. Tekst jest czytelny, koherentny, i bardzo dobrze zredagowany.

Na szczególną uwagę zasługuje ogromny zakres badawczy (research) przedmiotu, analiza artefaktów, a następnie zhierarchizowanie i uporządkowanie tych danych w formie autorskiej

rozprawy. Poszczególne rozdziały wzbogaca starannie wybrana i opisana dokumentacja ikonograficzna omawianych zagadnień uzupełniona o 116 przypisów.

Rozprawę kończy refleksja na temat zmieniających się technologii dotyczących realizacji i udostępniania obrazów, także dzięki obecności algorytmów sieci internetowej i wykorzystywania AI (*artificial intelligence*) w tworzeniu ekranowej iluzji. We wnioskach końcowych pojawia się myśl, że to jednak nie technologia i zmieniające się techniki realizacyjne decydują ostatecznie o tym, czy mamy do czynienia ze sztuką, która dostarcza odbiorcy estetycznego przeżycia i głębokiego zaangażowania wyobraźni.

W podsumowaniu rozprawy mogłam zapoznać się ze starannie dobraną, liczącą kilkadziesiąt pozycji bibliografią, obszerną listą netografii oraz zbiorem tytułów tekstów i wykładów teoretycznych wykorzystanych przez autora w treści dysertacji. Rozprawa wykazuje wysoki poziom wiedzy i erudycji autora jako twórcy narracji ekranowej. Jako odrębna publikacja może służyć osobom studiującym kierunki i specjalności związane z kreacją i realizacją obrazu w wielu obszarach współczesnej kultury medialnej.

Konkluzja

Gruntowna analiza przedłożonych do recenzji materiałów, pozwala mi sądzić, że zarówno dorobek artystyczny i zawodowy, a przede wszystkim realizacja główna pracy doktorskiej

Realizacja filmu *Dariusz – zdjęcia do filmu fabularnego* oraz realizacja telewizyjna teatrów telewizji i filmu fabularnego w różnych aspektach techniki narracyjnej. Badanie wpływu doświadczeń autorskich na kształtowanie ostatecznej formy projektów

jak również zaprezentowana dokumentacja – są w pełni oryginalnym opracowaniem założonego problemu artystycznego i realizacyjnego oraz stanowią ważny wkład w rozwój dziedziny sztuki w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne. Praca realizacyjna i rozprawa teoretyczna stanowią potwierdzenie wysokich umiejętności twórczych oraz naukowo-analitycznych doktoranta i jako dzieło spełniają wymagania określone w art. 187 ust. z dnia 20.07.2018, Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 212 ze zm.) w pełni uzasadniając podjęcie uchwały o przyjęciu pracy doktorskiej mgr. Wojciecha Raweckiego.

W związku z powyższym, z pełnym przekonaniem wnioskuję do Uczelnianej Komisji ds. Stopni PWSFTviT im. Schillera w Łodzi, o nadanie Wojciechowi Raweckiemu stopnia doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki filmowe i teatralne.

Ewa Bloom Kwiatkowska

10.10. 2024